

## Max Weber: Protestantká etika a duch kapitalismu. (194-1905)

1. Podle tohoto dogmatu Bůh předem určil (predestinoval), kdo je vyvolen ke spáse a kdo bude zatracen. Spásy tedy člověk nedosáhne žádným svým přičiněním. Má jen doufat (a snad očekávat znamení), že je tím vyvoleným.
2. Bůh kalvinistů nechtěl na svých věrných jednotlivé „dobré skutky“, ale „trvale vysluhovanou svatost“ vystupňovanou v systém. Nebylo ani řeči o nějakém, úhrnném saldu života, jež se odpyká časnými tresty a vylepší církevními svátostnými pomůckami. Etická praxe obyčejného člověka byla zbavena bezplánovitosti a nesoustavnosti a upravena v důslednou metodu veškerého životního konání. Ne náhodou nositelům poslední velké renesance puritánských myšlenek v 18. století zůstalo jméno *metodisté*.
3. Žít bděle, vědomě, jasně, to byl - na rozdíl od populárních představ - její cíl. Potlačil volné pudové užívání života, to byl prvořadý úkol. Zavést do životního režimu *řád* - to byl nejdůležitější *prostředek askeze*. Všechny tyto hlavní aspekty obsahují řehole katolického středověku, ale rovněž tak životní zásady kalvinismu.
4. Všechny zájmy tedy musely jít stranou a věřící se ptal: Jsem vyvolený? A jak se mohu o své vyvolenosti ujistit? Pro samotného Kalvína to problém nebyl. On se cítil být boží „zbrojí“ - byl si jist, že boží milost má. A tak na otázku, jak se může jedinec dovědět, zda je vyvolen, měl koneckonců jedinou odpověď: Spokojme se tím, že víme, jak Bůh rozhoduje, a že máme pevnou důvěru v Krista, opřenu o pravou víru. Zásadně nepřipustil, že bychom na někom jiném podle jeho chování mohli poznat, zda je vyvolen, nebo zavržen... A také všechny subjektivní dojmy, že jsi vyvolen, můžeš mít, i když jsi zavržen, mohou být „přeludy ducha svatého“... Vyvolení jsou a zůstanou neviditelnou církví boží.
5. Zanícené introvertní vážné povahy, které dosud dodávaly nejlepší reprezentanty mnišským řádům, byly teď odkázány pěstovat asketické ideály ve světských povoláních. Kalvinismus k tomu však časem dodal cosi pozitivního: že *víru* máme osvědčovat soustavnou světskou prací. Tím dal pohnutku k askezi i širší vrstvě věřících. A když se k ní připojila etika založená na nauce o predestinaci, tu pak mnišské duchovní aristokracii mimo svět a nad světem zaujala místo duchovní aristokracie Bohem od věků předurčených svatých ve světě.
6. Životu „bez povolání“ chybí systematickosti, metodickosti, to, co žádá, jak víme, světská askeze. Také podle kvakerské etiky má být právě povolání důsledným metodickým cvičením v ctnosti, osvědčením spásy skrze *svědomitost*, jež se projevuje v té péči, v té metodě, s níž vykonáváme své povolání. Ne jakoukoli práci, ale racionální práci v povolání žádá Bůh.
7. A co je hlavní: Užitečnost a tím i bohuľibost povolání se sice měří v první řadě měřítkem mravním a potom měřítkem důležitosti produkovaných statků pro „celek“, následuje však ještě třetí, v praxi ovšem nejdůležitější měřítko - soukromohospodářská *výnosnost*. Neboť pakliže Bůh, jehož prst tuší puritán v každém momentu života, ukázal jednomu ze svých věrných možnost zisku, měl přitom jistě nějaký úmysl. Věřící křesťan má jeho pokynu následovat a příležitost využít. „Jestliže vám Bůh ukáže cestu, na niž můžete beze škody pro svou duši a beze škody pro jiné zákonným způsobem *vydělat víc* než na jiné cestě, a vy to odmítnete a dáte se cestou méně výnosnou, pak maříte jeden z účelů *svého povolání* (calling), *zdráhate se být božími správci* (steward) a přejímat jeho dary, jejichž by jste měli užít pro něho, až o to požádá. Ne zajisté k rozkoši a k hříchu, ale pro *Boha smíte pracovat a bohatnout*.“
8. Bohatství jako *plod práce* v povolání měli však za boží požehnání. A co bylo ještě důležitější: když nábožensky tolik oceňovali neúnavnou, neustálou, systematickou práci ve světském

povolání jako vůbec nejvyšší prostředek askeze a zároveň jako nejjistější a nejzřejmější známku omilostněného člověka a pravé víry, nutně to v životě působilo jako mocná páka k expanzi toho, co jsme nazvali „duchem kapitalismu.“

9. K „odčarování světa“, k vyloučení magie jako nástroje spásy nedošlo v katolické víře nikdy tak důsledně jako ve víře puritánské (a především židovské). Katolík měl náhradou za svou lidskou slabost k dispozici *sakramentální milosti* své církve: kněz byl mág, konal zázrak proměnění a měl v ruce klíče k milosti. Bylo možné lítostně a kajícím se na něho obrátit, on udělil pokání, naději, rozřešení, a tím člověku *ulevil* od těžkého *napětí*.